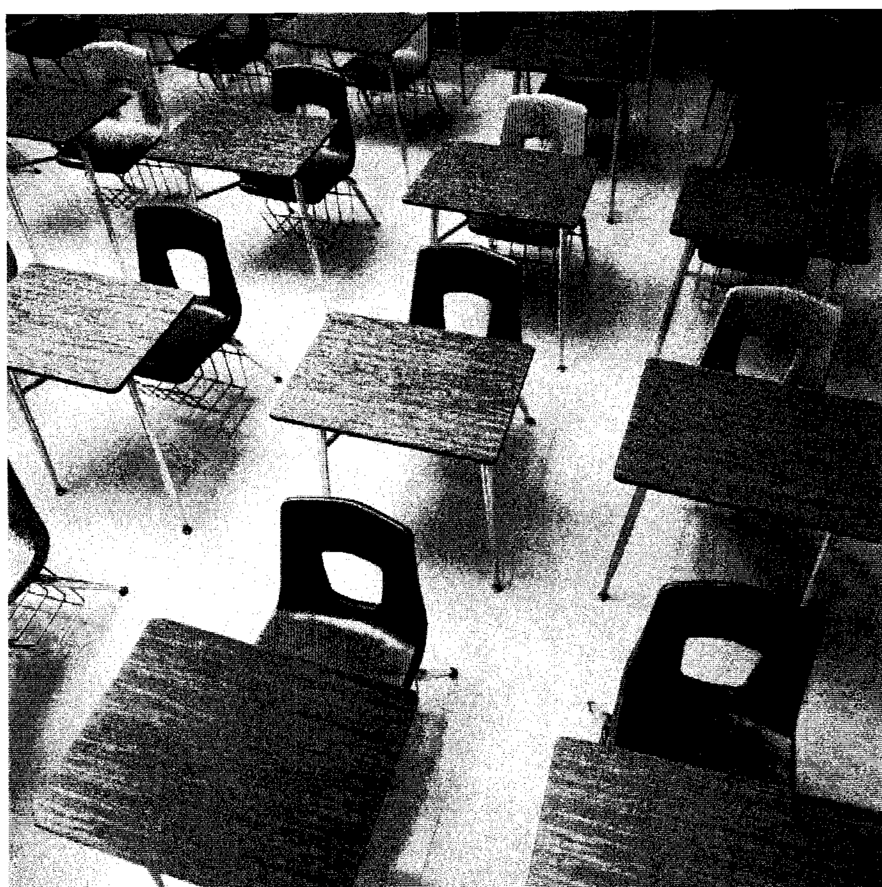
Gericht op de toekomst*

Rapport van bevindingen 2009
voor de raad van
gemeente Zandvoort

22 juni 2010

*Connectedthinking™

PRICEWATERHOUSECOOPERS

PRICEWATERHOUSECOOPERS

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Thomas R. Malthusstraat 5
1066 JR Amsterdam
Postbus 90357
1006 BJ Amsterdam
Telefoon (020) 568 66 66
Fax (020) 568 68 88
www.pwc.com/nl

Aan de Raad van Gemeente Zandvoort
Postbus 2
2040 AA Zandvoort

22 juni 2010

Referentie: MSE/e0173472/JvT/ed

Betreft: Rapport van bevindingen 2009

Geachte raadsleden,

U hebt ons opdracht gegeven uw jaarrekening 2009 te controleren. De werkzaamheden voor de jaarrekening over boekjaar 2009 zijn nu afgerond. Onze belangrijkste bevindingen vindt u in het rapport van bevindingen bij deze brief.

Onze accountantsverklaring
Op 22 juni 2010 hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven bij de door het College opgestelde jaarrekening. Deze jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV).
De jaarrekening laat de volgende cijfers zien:
- een eigen vermogen van € 10.960.000
- een balanstotaal van € 61.187.000
- een resultaat voor bestemming van € 338.000
- een resultaat na bestemming van € 1.286.000

Vaststelling jaarrekening
Wij vertrouwen erop dat de Raad overgaat tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening. Wij verzoeken u contact met ons op te nemen wanneer dit niet het geval is. In overleg met u kunnen dan verdere acties worden ondernomen.

Het accountantsverslag is uitsluitend opgesteld voor gebruik door de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en (vanuit SiSa) de Ministeries waarop de SiSa-regelingen, zoals vermeld in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2009, betrekking op hebben. PricewaterhouseCoopers geeft derde partijen niet het recht om op het rapport te mogen gebruiken voor enig (ander) doel. PricewaterhouseCoopers wijst derhalve uitdrukkelijk enige verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid en/of zorgplicht jegens andere partijen dan bovenstaande gebruikers van het rapport af.

Tot slot
Een kopie van dit verslag hebben wij gezonden aan het College van Burgemeester en Wethouders. Dit verslag is op 26 april 2010 worden afgestemd met de vertegenwoordigers van de gemeente Zandvoort.

Graag maken wij van deze gelegenheid gebruik u, het College en de ambtelijke medewerkers te bedanken voor de prettige samenwerking en de constructieve houding tijdens onze controle. De samenwerking is goed verlopen.

Mocht u op enig moment nog vragen hebben over de inhoud van dit verslag, neemt u dan gerust contact met ons op.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

mr. M. Septer RA
Director

Inhoudsopgave

1. Onze belangrijkste boodschappen

Onze belangrijkste bevindingen en aanbevelingen zijn:

1. Op basis van de door ons uitgevoerde controle hebben wij een accountantsverklaring afgegeven met een goedkeurend oordeel op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid.

2. Conform voorgaand jaar hebben wij vastgesteld dat de interne beheersing van een voldoende niveau is om tot een betrouwbare jaarrekening te komen. Tijdens het jaarrekeningproces hebben correcties plaatsgevonden. Wij hebben vastgesteld dat deze correcties op een juiste wijze in de jaarrekening 2009 zijn verantwoord.

3. De kwaliteit van de uitgevoerde interne controles 2009 laat een verbetering zien ten opzichte van voorgaand jaar. Wij hebben vastgesteld dat binnen gemeente Zandvoort de interne controles steeds beter verankerd zijn in de gemeentelijke organisatie, dit zorgt voor een betere borging van de rechtmatigheid. Uit de uitgevoerde interne controles en de door ons uitgevoerde controles zijn fouten geconstateerd op het aspect rechtmatigheid. Deze zijn niet materieel.

4. In 2009 is er een afzonderlijk interne controleplan Wmo opgesteld en is de interne beheersing omtrent de volledigheid van de belastingopbrengsten verder aangescherpt. Dit zorgt ervoor dat de organisatie steeds beter grip krijgt op deze belangrijke stromen in de jaarrekening.

5. De economische crisis zal impact hebben voor uw gemeente. Bezuinigingen lijken onvermijdelijk, waarbij mogelijk strategische keuzen gemaakt moeten worden. De raad zal hier de komende tijd een belangrijke rol in moeten vervullen.

6. Het college heeft een actualisatie uitgevoerd van de lopende grondexploitaties Louis Davids Carré en Middenboulevard. Deze actualisatie heeft geleid tot een lichte stijging van de verdiencapaciteit van de grondexploitaties. Gezien de looptijd van beide grondexploitaties en het nog moeten starten van de werkzaamheden voor de Middenboulevard hebben wij het college geadviseerd de raad adequaat en tijdig te informeren over de voortgang en de financiële risico's van deze grondexploitaties

7. In 2009 is een drietal leningen afgesloten met een totale waarde van € 9.000.000. Deze leningen hebben een looptijd van 5 jaar tot 40 jaar. Deze liquiditeiten zijn onder andere aangetrokken voor investeringen in het vastgoed Louis Davids Carré. Wij hebben vastgesteld dat het aangaan van deze leningen heeft plaatsgevonden conform het treasury-statuut van de gemeente Zandvoort.

8. Het weerstandsvermogen voldoet aan de nota weerstandsvermogen. In uw paragraaf weerstandsvermogen wordt per programma ingegaan op gesignaleerde risico's en de mogelijke financiële consequenties voor gemeente Zandvoort. Het gevormde weerstandsvermogen is op dit moment voldoende om de gesignaleerde risico's af te dekken.

9. Ten aanzien van de SiSa-bijlage bij de jaarrekening hebben wij geen fouten of onzekerheden geconstateerd.

2. Accountantscontrole

Uw rol als nieuwe raad bij deze jaarrekening

Op 11 maart 2010 bent u als nieuwe raad geïnstalleerd. In deze rol, hebt u naast de volksvertegenwoordigende rol ook een kaderstellende en controlerende rol. U benoemt de accountant en kunt aanvullende eisen stellen aan de uit te voeren controle en de door de accountant daarbij te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties. De raad heeft aan deze rol inhoud gegeven door middel van het controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekening van de gemeente. Het laatste controleprotocol is vastgesteld op 17 december 2009.

In het controleprotocol hebt u de goedkeuring- en rapporteringtolerantie voor de gehele jaarrekening vastgesteld op 1%. Dit betreft de wettelijk vastgestelde goedkeuringstolerantie. De door u vastgestelde kaders voor het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie vormen voor de accountant een belangrijk referentiekader voor de uit te voeren getrouwheid- en rechtmatigheidcontrole.

U hebt ons de volgende opdracht verstrekt
In overeenstemming met de door de gemeenteraad aan ons verstrekte opdracht, zoals vastgelegd in een door gemeente Zandvoort ondertekend opdrachtbevestiging d.d. 3 september 2009, hebben wij de jaarrekening 2009 van gemeente Zandvoort gecontroleerd.

Onze verantwoordelijkheid als accountant van gemeente Zandvoort is het onderzoeken van de jaarrekening over het boekjaar eindigend op 31 december 2009 met als doel een verklaring van getrouwheid en rechtmatigheid af te geven inhoudende dat de jaarrekening zowel baten en lasten als de activa en passiva getrouw weergeeft en de baten en lasten evenals de balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen. Daarnaast dienen wij vast te stellen dat de jaarrekening voldoet aan in Nederland aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaglegging zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (hierna BBV). Tevens zullen wij de verenigbaarheid met de jaarrekening nagaan van de overige financiële en niet-financiële gegevens die in of bij de jaarstukken zijn opgenomen of bij de jaarrekening zijn gevoegd.

U kunt deze jaarrekening beoordelen door onder andere kennis te nemen van:
- De bevestiging van het College van Burgemeester en wethouders over de bedrijfsvoering en de rechtmatigheid van het financieel beheer.
- Het rapport van bevindingen van de accountant.
- De accountantsverklaring met het oordeel over getrouwheid en rechtmatigheid.

Op grond hiervan kan de Gemeenteraad decharge verlenen voor het gevoerde bestuur door het College in 2009.

Samenwerking met de commissie planning en control

Een afvaardiging uit de Raad onderhoudt mede namens u de contacten met de accountant. Bij gemeente Zandvoort verricht de commissie planning en control deze taak.
Zij beoordeelt de jaarrekening, het rapport van bevindingen en de accountantsverklaring betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en de rechtmatigheid. Deze afvaardiging maakt een voorstel naar de Raad om de jaarrekening al dan niet vast te stellen. Ons rapport van bevindingen hebben wij op 16 juni 2010 met de commissie planning en control besproken.

Welke controlefuncties zijn er binnen de gemeente?
Onderstaand geven wij u inzicht in de controlefuncties die binnen de gemeente zijn te onderscheiden:

Soort controle	Korte toelichting
Accountants-controle	Zoals bovenstaand aangegeven zijn wij belast met de controle van uw jaarrekening. De jaarrekening controleren wij op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid. Het door de raad vastgestelde controleprotocol alsmede de BBV is onze leidraad voor onze controlewerkzaamheden.
De lokale rekenkamer-functie	Elke gemeente is verplicht om een lokale rekenkamerfunctie te hebben. In deze gemeente is de rekenkamer ingesteld. De commissie rekenkamer richt zich vooral op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gemeentelijk beleid. In 2009 heeft de rekenkamer onderzoek verricht naar de voorbereiding, uitvoering en effectiviteit van het WWB beleid.
Doelmatigheids-onderzoeken door het College (213a onderzoeken)	Conform artikel 213a van de gemeentewet dient het college een onderzoeksplan op te stellen waarin zij de doelmatigheid van de organisatie toetst. In 2009 heeft een doelmatigheidsonderzoek plaatsgevonden naar meetbare prestaties.
Interne controle	Binnen uw gemeente worden ten aanzien van de beheersing op rechtmatigheid interne controles uitgevoerd. Deze worden gecoördineerd door de interne controle functionaris. De daadwerkelijke uitvoering vindt plaats door de bedrijfsvoeringmedewerkers.

Een goedkeurende accountantsverklaring

Onder voorbehoud dat u de door het College opgestelde jaarrekening 2009 ongewijzigd vaststelt hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven ten aanzien van het aspect getrouwheid en het aspect rechtmatigheid. Deze verklaring is gedateerd op 22 juni 2010. Dit is de datum waarop wij onze controle hebben afgerond.

De volgende controlebevindingen zijn te melden

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapportering- en goedkeuringtoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG), tenzij uw raad in een controleprotocol ten behoeve van de accountant andere controle- of rapporteringtoleranties vaststelt.

Dit houdt in dat wij een goedkeurende verklaring kunnen afgeven als de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% (€ 389.140) en de onzekerheden minder zijn dan 3% (€ 1.167.420) van de totale werkelijke lasten in de jaarrekening. Voor de reikwijdte van onze werkzaamheden verwijzen wij naar bijlage A.

Onze bevindingen ten aanzien getrouwheid

Tijdens onze controlewerkzaamheden hebben wij enkele verschillen geconstateerd. Deze verschillen zijn allen gecorrigeerd en zodoende juist verantwoord in de jaarrekening 2009. Voor een volledig overzicht van de gecorrigeerde verschillen verwijzen wij u naar bijlage A.

Onze bevindingen ten aanzien van rechtmatigheid

In 2009 zijn door uw eigen organisatie op basis van een controleplan rechtmatigheidonderzoeken uitgevoerd. Op basis van deze onderzoeken en de door ons uitgevoerde werkzaamheden zijn een beperkt aantal fouten geconstateerd ten aanzien van het aspect rechtmatigheid. Aangezien de geconstateerde fouten binnen de door u vastgestelde controletoleranties blijven, hebben wij op het aspect rechtmatigheid een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven.

Geen tekortkomingen met betrekking tot SiSa

Wij hebben de bijlage bij de jaarrekening 2009 betreffende SiSa-regelgeving gecontroleerd. Wij hebben geen tekortkomingen geconstateerd ten aanzien van de gecontroleerde SiSa-regelingen. Voor een uiteenzetting van onze controlebevindingen per SiSa-regeling verwijzen wij naar bijlage. B

Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

In 2009 zijn geen wijzigingen doorgevoerd in de Nederlandse onafhankelijkheidsregels. Wij waarborgen altijd actief onze onafhankelijkheid. Elke eventuele aanvraag tot extra controlewerkzaamheden wordt door ons getoetst aan de hand van de geldende onafhankelijkheid zoals opgenomen in onze overeenkomst met u. Wij hebben geen overige werkzaamheden verricht die van invloed zijn op onze onafhankelijke positie als accountant van de gemeente Zandvoort.

Geen aanwijzingen van fraude geconstateerd

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij zowel uw gemeenteraad als het college. Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om het risico te beoordelen dat de jaarrekening als gevolg van fraude, onjuistheden of verduistering van activa afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten.

De Wet Toezicht Accountantsorganisaties (Wta), is op ons van toepassing. Indien wij bij een wettelijke controle gegevens of informatie verkrijgen die een redelijk vermoeden rechtvaardigen dat sprake is van fraude van materieel belang ten aanzien van de financiële verantwoording zijn wij, onder bepaalde omstandigheden, op grond van de Wta gehouden hiervan melding te doen bij de KLPD. Tijdens onze controle van de jaarrekening 2009 zijn bij ons geen aanwijzingen van fraude gebleken.

U hebt voldaan aan de Wet Openbaarmaking uit Publieke Middelen gefinancierde topinkomens

Op grond van de Wet Openbaarmaking uit Publieke Middelen (WOPT) moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen, zoals pensioen en ontslaguitkeringen in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2009 vastgesteld op € 188.000) te boven gaan.

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de WOPT wordt nageleefd door gemeente Zandvoort.

3. Gevolgen van de economische crisis

De huidige economische neergang en recessie hebben het noodzakelijk gemaakt voor het college van uw gemeente om de impact hiervan voor de komende jaren te evalueren. Deze evaluatie omvat het op enig moment beoordelen van het toekomstige effect van de aan de economische recessie inherent zijnde onzekere gebeurtenissen en/of omstandigheden. In de huidige uitdagende omstandigheden, kan het maken van een dergelijke evaluatie in toenemende mate moeilijk blijken omdat de economische situatie snel verandert. Noch het college, noch wijzelf kunnen de invloed van toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden voorspellen, die ervoor kunnen zorgen dat de gemeente wordt geconfronteerd met financiële tegenvallers.

Bezuinigingen zijn onvermijdelijk

Gemeente Zandvoort heeft ook te maken met de gevolgen van de economische crisis.
Feit is dat de overheid miljarden moet gaan bezuinigen en dat dit ook effect zal hebben op (de inkomsten van) uw gemeente. U, als Raad, zal hier in de komende tijd mee in aanraking komen. Er zal de komende jaren (meer) bezuinigd moeten worden en de kaasschaafmethode of het verschuiven van investeringen in de tijd zijn geen passende methodes. Natuurlijk zijn bezuinigingen op het operationele niveau (kostenreductie, uitgavenstop, optimaliseren bezettingsgraden) belangrijk en voor de hand liggend, maar de grootste winst valt te behalen op het tactische (processen innoveren en structureren, zoeken naar optimale schaal, resultaatgerichte cultuur) en strategische (heroriëntatie op (kern)taken, bezinning op de rol van Zandvoort in de keten) niveau. Dus keuze op basis van principes in plaats van geld.

Uw rol als raad is cruciaal

De Raad heeft hier een belangrijke rol in. Immers u stelt de kaders. Het is van belang dat Raad, College en ambtelijke management goede afspraken maken over aanpak, proces en besluitvorming. De Raad kan op diverse wijze betrokken worden, bijvoorbeeld door werkgroepen, het geven van een opdracht aan het College, voeren van een kerntakendiscussie of aanhaken bij Raad/Collegeprogramma. Elke methode heeft haar voor- en nadelen. Betrokkenheid is echter cruciaal. Wij adviseren u, in overleg met het college, te onderzoeken welke toekomstige (financiële) impact dit heeft voor gemeente Zandvoort en welke besluiten er mogelijk genomen moeten worden om hierop snel en adequaat te kunnen reageren.

Extra aandacht op deelgebieden in de controle

Als gevolg van de economische crisis zien wij als accountant ook risico's ontstaan met betrekking tot de waardering van bepaalde posten in uw jaarrekening. Hierbij valt te denken aan de waardering van materiële vaste activa, financiële vaste activa, voorraden, de inbaarheid van vorderingen en de invloed van renteontwikkelingen op onder meer grondexploitaties. Tijdens onze controlewerkzaamheden heeft de waardering van deze posten dan ook extra aandacht gekregen.

Het ontbreken van een verwijzing naar onzekerheid over de mogelijke toekomstige gevolgen van de economische crisis in de jaarrekening en/accountantsverklaring is geen garantie dat toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden er niet toe zullen leiden dat de gemeente wordt geconfronteerd met toekomstige financiële tegenvallers.

4. De programmarekening 2009

Het BBV is in 2009 niet aangepast, maar voorstellen voor de toekomst zijn gemaakt.

Er zijn in het boekjaar 2009 geen aanpassingen gedaan in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit houdt in dat de verslaggevingregels ten opzichte van 2008 ongewijzigd zijn.

Vanaf 1 januari 2009 heeft de commissie BBV twee nieuwe notities gepubliceerd, te weten:

- *Notitie Verwerking verkoopopbrengst NUON- Energie aandelen:*
  De commissie BBV gaat hier in op hoe overheden om moeten gaan met de verwerking van relevante aspecten van de verkoopovereenkomst betreffende NUON-aandelen. De gemeente Zandvoort beschikt niet over aandelen in NUON. Derhalve heeft deze notitie geen impact op de jaarverslaggeving van de gemeente Zandvoort.
- *Vernieuwde notitie riolering:*
  Dit betreft een bijgestelde versie van de notitie, zoals verschenen in juli 2007. Reden van de aanpassing is de per 1 januari veranderde Gemeentewet. Met ingang van 2010 bestaat niet langer de mogelijkheid tot het heffen van rioolrecht, maar kunnen gemeenten een rioolheffing aan hun inwoners opleggen. De commissie zal bij het wijzigen van de Gemeentewet de mogelijkheid aangrijpen om een aantal verduidelijkingen in de notitie door te voeren.

Het college maakt belangrijke schattingen

Het college en management van gemeente Zandvoort maakt voor enkele onderdelen van de rekening schattingen. Wij hebben deze schattingen geëvalueerd in het kader van onze accountantscontrole en hebben hier geen opmerkingen over. Het betreft in het bijzonder:

- De verwachte levensduur voor materiële vaste activa, welke de basis is voor de berekende afschrijvingslast
- Waardering van debiteuren Sociale Zaken
- Waardering van belastingdebiteuren
- Waardering van algemene debiteuren
- Waardering van de materiële vaste activa
- Waardering van de grondexploitaties

Begroting na wijzigingen en werkelijk rekeningresultaat wijken ruim € 1,4 miljoen van elkaar af

De gemeente Zandvoort heeft 2009 afgesloten met een positief resultaat van € 338.000 voor bestemming. In de begroting na wijzigingen en voor resultaatbestemming is nog uitgegaan van een resultaat voor bestemming van € 1.114.000 negatief. In de aanbiedingsbrief van het college bij de jaarrekening 2009 en het jaarrekeningsaldo na resultaatbestemming wordt de resultaatontwikkeling nader toegelicht.

Belangrijkste oorzaak betreft de vrijval van de voorziening "nog uit te voeren werkzaamheden" en het renteresultaat conform de nieuwe nota reserves en voorzieningen.

Weerstandsvermogen voldoet aan nota weerstandsvermogen, en geeft inzicht of alle risico's financieel opgevangen kunnen worden

In het jaarverslag heeft de gemeente de verplichte paragraaf weerstandsvermogen opgenomen. In deze paragraaf worden de aanwezige financiële risico's weergegeven per programma. In deze paragraaf wordt zichtbaar weergegeven dat het huidige weerstandsvermogen toereikend is om de ingeschatte financiële risico's af te dekken.

Het weerstandsvermogen wordt gevormd door de algemene en bestemmingsreserves.
Per 31 december 2009 is de omvang van het weerstandsvermogen € 9,7 miljoen.
Er wordt in de paragraaf een gewenste omvang van € 5,5 miljoen aan weerstandsvermogen berekend. Uit de paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen toereikend is.

De balans nader bekeken

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn significant gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit wordt veroorzaakt door de realisatie van grote investeringen in 2009. De grootste investeringen betreffen de parkeergarages met betrekking tot het Louis Davids Carré voor € 6.766.000.
Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd met betrekking tot de waardering en verwerking van de materiële vaste activa.

Financiële vaste activa

Gezien de huidige economische ontwikkeling bestaat het risico dat financiële activa afgewaardeerd dienen te worden omdat het risico van oninbaarheid is vergroot. Tijdens onze controle hebben wij beoordeeld of hier sprake van moet zijn of niet. Onder de financiële vaste activa worden ondermeer de deelneming BNG (€ 142.155), verstrekte langlopende leningen (€ 700.000) en bijdrage aan activa en eigendom derden (€ 676.000) verantwoord. Op basis van onze controlewerkzaamheden concluderen wij dat er geen aanleiding is om financiële vaste activa ultimo 2009 af te waarderen.

Daarnaast is er met betrekking tot de financiële vaste activa een lening verstrekt aan het ministerie van VROM. Deze lening is afgesloten in het kader van de VROM starterleningen, in 2009 zijn er door VROM 7 starterleningen verstrekt. Wij hebben vastgesteld dat er geen bijzondere bepalingen zijn opgenomen in de overeenkomst met VROM en dat de verwerking in de jaarrekening op een juiste wijze heeft plaatsgevonden.

Grondexploitaties

Binnen uw gemeente wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een aantal complexen. Het financieel effect van deze werkzaamheden vindt zijn weerslag in de programmarekening. U activeert uitgaven op het gebied van onderhanden werk. Deze post is als volgt gepresenteerd in uw jaarrekening:

	2009	2008
	€ '000	€ '000
Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	5.456	5.900
	5.456	**5.900**

Louis Davids Carré

Per jaareinde heeft het onderhanden werk een negatieve waardering van € 50.000. De reden voor deze negatieve waardering wordt veroorzaakt door onder andere grondverkoop. Daarnaast heeft in 2009 een overboeking van € 812.000 plaatsgevonden naar materiële vaste activa. Dit bedrag betreft het krediet met betrekking tot de brede school. Deze is in 2009 in verband met presentatiewijziging overgeboekt naar de materiële vaste activa. Wij zijn akkoord met deze verwerkingswijze.

Middenboulevard

De totale onderhanden werk positie is per jaareinde € 5.506.000. Gedurende het jaar zijn investeringen gedaan ten behoeve van dit project. Daarnaast is er voor een bedrag aan € 910.000 overgeboekt vanuit de materiële vaste activa. Deze overboeking komt voort uit het herziening van de grondexploitaties. In deze herziening, die is vastgesteld in de raad van februari 2009, is een beleidskeuze doorgevoerd waarbij is besloten om deze panden toe te rekenen aan de grondexploitatie Middenboulevard. Wij hebben vastgesteld dat deze overboeking conform de verslaggevingsregels heeft plaatsgevonden. .

In de jaarrekening 2009 zijn de voorbereidingskosten voor het afgekeurde bestemmingsplan Middenboulevard in zijn geheel afgeboekt, heeft een actualisatie plaatsgevonden en heeft de financiële verwerking conform de eisen van het BBV plaatsgevonden. De kosten blijven als actief in de balans aanwezig waardoor er jaarlijks rente dient te worden toegevoegd aan het actief.

Actualisatie en waardering grondexploitaties

Het college heeft een actualisatie uitgevoerd van de lopende grondexploitaties Louis Davids Carré en Middenboulevard. Deze actualisatie heeft geleid tot een lichte stijging van de verdiencapaciteit van de grondexploitaties. Gezien de looptijd van beide grondexploitaties en het feit dat nog moet worden gestart met de werkzaamheden voor de Middenboulevard hebben wij het college geadviseerd de raad adequaat en tijdig te informeren over de voortgang van deze grondexploitaties. Wij adviseren u ook als raad de marktontwikkelingen en gevolgen voor de waardering van de grondexploitaties in Zandvoort nauwgezet te monitoren.

Onderhandse leningen

De gemeente Zandvoort heeft gedurende 2009 een drietal leningen aangetrokken met een totale waarde van € 9.000.000. Deze leningen hebben een looptijd van 5 jaar tot 30 jaar. Deze liquiditeiten zijn onder andere aangetrokken voor de investeringen in de grondexploitaties. Wij hebben vastgesteld dat het aangaan van deze leningen heeft plaatsgevonden conform het treasury statuut van de gemeente Zandvoort.

5. Rechtmatigheid

In 2009 zijn door gemeente Zandvoort rechtmatigheidcontroles uitgevoerd. Wij hebben deze interne controles getoetst. In dit hoofdstuk informeren wij u over de geconstateerde bevindingen op het aspect rechtmatigheid.

Interne beheersing op rechtmatigheid is in ontwikkeling

De wet- en regelgeving waaraan de gemeente wordt getoetst is opgenomen in het normenkader en bestaat uit externe wetgeving, verordeningen en kaderstellende besluiten. Naast de verplichte elementen is het mogelijk om overige besluiten op te nemen in het normenkader. In 2009 heeft gemeente Zandvoort wederom alleen de verplichte elementen opgenomen in haar normenkader.

Om een rechtmatigheidcontrole uit te kunnen voeren dient het normenkader omgezet te worden naar een meer praktisch toetsingskader. Gemeente Zandvoort heeft vastgesteld dat de voorwaarden uit interne wetgeving slechts in het toetsingskader wordt opgenomen voor zover het bepalingen betreffen aangaande recht, hoogte en duur. Bepalingen aangaande bijvoorbeeld tijdigheid en het voldoen aan termijnen maken geen onderdeel uit van het toetsingskader.

In 2009 zijn de rechtmatigheidcontroles door de interne controle functionaris in samenwerking met de bedrijfsvoeringmedewerkers uitgevoerd op basis van het 'Interne controle plan'. De rechtmatigheidcontroles zijn gestructureerd en tijdig uitgevoerd gedurende 2009. De kwaliteit van de uitgevoerde interne controles 2009 laat een verbetering zien ten opzichte van voorgaand jaar. Wij hebben vastgesteld dat binnen gemeente Zandvoort de interne controles steeds beter verankerd zijn in de gemeentelijke organisatie, dit zorgt voor een steeds betere waarborging van de rechtmatigheid.

De resultaten uit de controle op rechtmatigheid zijn als volgt

De opzet en kwaliteit van de interne controles over het jaar 2009 zijn voldoende geweest om op te kunnen steunen bij onze controlewerkzaamheden. Er zijn enkele, niet omvangrijke, fouten geconstateerd ten aanzien van het aspect rechtmatigheid. De geconstateerde fouten zijn niet materieel. Op basis hiervan hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring op het aspect rechtmatigheid verstrekt.

Voldoende waarborgen tegen misbruik en oneigenlijk gebruik

Gemeente Zandvoort heeft in 2009 een nota Misbruik & Oneigenlijk gebruik vastgesteld. In de nota zijn de werkterreinen welke gevoelig zijn voor misbruik en oneigenlijk gebruik geanalyseerd en is aangegeven welke controleactiviteiten hiervoor binnen de gemeentelijke processen aanwezig zijn. Er zijn vanuit de interne controlewerkzaamheden, onze controlewerkzaamheden ten behoeve van de jaarrekening en de controle van specifieke subsidieregelingen geen tekortkomingen op dit aspect geconstateerd.

Begrotingscriterium

In het afwijkingenbeleid van gemeente Zandvoort is de rechtmatigheid van het begrip begrotingscriterium nader uitgewerkt. Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de programmarekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijzigingen, kan er sprake zijn van onrechtmatige uitgaven. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de raad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten. Het bepalen of respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen onrechtmatig zijn, is voorbehouden aan de Raad.

In onderstaande tabel hebben wij per programma een samenvatting gegeven van de begrotingsoverschrijdingen op de gemeentelijke lasten. Daarbij is tevens aangegeven of de overschrijding wordt gecompenseerd door hogere baten. Een bedrag tussen haakjes betekent een begrotingsoverschrijding op de lasten of een onderrealisatie op de baten.

Programma	Lasten (* € 1.000)	Baten (* € 1.000)	Totaal (* € 1.000)
Maatschappij en Zorg	264	(631)	(367)
Wonen en Leefomgeving	1	(196)	(195)
Onderwijs, Cultuur en Sport	239	117	356
Toerisme en Economie	18	0	18
Ruimtelijke Inrichting en Vernieuwing	293	570	863
Bestuur en Gemeentelijke Dienstverlening	65	60	125
Recht, Veiligheid en Handhaving	180	(4)	176
Financiële Middelen	(186)	662	476
Totaal	874	578	1.452

Uit bovenstaande analyse blijkt dat voor geen enkel programma de werkelijke lasten hoger zijn dan begroot, zonder dat dit wordt gecompenseerd door hogere baten. Er bestaat derhalve geen begrotingsonrechtmatigheid.

6. Interne beheersing ontwikkelt zich positief

Ons algemene beeld van de interne beheersing is voldoende om tot een getrouwe jaarrekening te kunnen komen

Binnen het kader van uw controleopdracht fungeren wij voor het College en het management als klankbord voor onder meer het verbeteren van de interne beheersing. Over het algemeen kan de interne beheersing als voldoende worden gekwalificeerd om tot een getrouwe jaarrekening te kunnen komen.

Status aanbevelingen ten opzichte van onze managementletter

Hieronder volgt een samenvatting van de opvolging van de aanbevelingen die wij het college hebben gedaan in onze managementletter over het jaar 2009.

Nieuwe aanbevelingen in 2009

	Aanbeveling	Prioriteit	Status
1	Invoering participatiebudget zorgt voor lagere overhevelingsregeling.	Middel	Geïmplementeerd
2	Beheersing grondexploitatie steeds beter op orde	Middel	Implementatie gestart
3	Geautomatiseerde gegevensverwerking niet zonder risico's.	Middel	Implementatie gestart
4	Naleving subsidievoorwaarden moet verbeterd worden	Laag	Implementatie gestart

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

	Aanbeveling	Prioriteit	Status
1	Onvoldoende sturing op kwalitatieve doelstellingen en prestaties	Hoog	Implementatie gestart
2	Geen interne controlemaatregelen op de uitvoering van het belastingproces	Urgent	Geïmplementeerd
3	WMO uitgaven mogelijk niet juist, volledig en rechtmatig	Urgent	Geïmplementeerd
4	Structurele borging SiSa	Middel	Implementatie gestart
5	Er bestaan diverse BTW risico's en kansen binnen de financiële administratie	Hoog	Implementatie gestart
6	Waarborging rechtmatigheid verstrekte subsidies kan verbeterd worden	Laag	Implementatie gestart

Een aantal aanbevelingen nader bekeken

Beheersing grondexploitatie steeds beter op orde

De programmarekening van de gemeente Zandvoort zal de komende jaren worden gedomineerd door de balansposities inzake de grondexploitaties Louis Davidscarré (LDC) en de Middenboulevard. Gezien de omvang van deze grondexploitaties zijn deze een belangrijk speerpunt van de Raad en College en zal dit een prominente plaats innemen in onze controleaanpak. Onderstaand hebben wij onze belangrijkste bevindingen beschreven ten aanzien van de waardering en beheersing van de grondexploitaties en overige aandachtspunten.

Herziening Louis Davidscarré

In de Raadsvergadering van december heeft u de herziene grondexploitatie van het LDC, conform uw eigen beleid, vastgesteld. Belangrijkste ontwikkelingen in deze herziening zijn dat de grondexploitatie een positiever exploitatiesaldo laat zien ten opzichte van de vorige herziening. Dit wordt veroorzaakt door het aantrekken van een Besluit Locatiegebonden subsidie van de provincie Noord-Holland van circa € 300.000 en het bijramen van de planontwikkelingskosten. Het totale exploitatiesaldo ultimo 2009 bedraagt circa € 3,8 miljoen positief.

Een belangrijk punt in de herziening vinden wij het signaal dat de eerste vertraging reeds is opgelopen. Door de overname van de woningcorporatie EMM door de Key is de feitelijke start van de bouw vertraagd. Daarnaast hebben wij begrepen dat de contractpartner voor "warmte koude opslag" failliet is gegaan en dat de gemeente bezig is met het vinden van een nieuwe contractpartner.

Op dit moment is er nog voldoende ruimte binnen de grondexploitatie om tegenvallers op te kunnen opvangen. Echter is het van belang dat de organisatie de vinger aan de pols houdt inzake de vertragingen en het financiële effect hiervan op het projectresultaat.

De herziening LDC kent circa € 1,3 miljoen aan toegekende subsidies van de provincie Noord-Holland. Een belangrijk aspect om de subsidies definitief toegekend te krijgen betreft het juist naleven van de subsidievoorwaarden. Zoals ook in ons rapport van bevindingen 2008 beschreven zijn de subsidies volledig toegerekend aan de grondexploitatie en bestaat theoretisch het risico dat de subsidievoorwaarden als gevolg van tussentijdse aanpassingen gedurende de bouw niet-geheel nageleefd worden. Dit kan mogelijk in de toekomst tot een terugbetalingsverplichting leiden en tot een negatieve correctie op het onderhanden werk. Graag maken wij u attent op onze aanbeveling zoals beschreven in onderstaande paragraaf.

Winstnemingsystematiek grondexploitaties

In 2008 hebben wij u geadviseerd om een formeel beleid te formuleren inzake de winstnemingsystematiek voor grondexploitaties. Wij hebben destijds begrepen dat u voornemens was om de nota grondbeleid en de financiële kadernota hierop aan te passen.

Wij hebben vastgesteld dat u hieraan opvolging heeft gegeven in de financiële kadernota 2009. Uitgangspunten die u hierbij gevolgd heeft zijn:

- Grondexploitaties met verliezen dienen afgedekt te worden zodra deze worden voorzien en het niet aannemelijk is dat het verlies binnen het project op een andere wijze op te vangen is.
- Winstneming zal pas plaatsvinden wanneer er voldoende zekerheid bestaat dat de geprognosticeerde winst ook gerealiseerd gaat worden. Winst op grondexploitaties mag genomen worden indien de gerealiseerde verkopen de gemaakte kosten overtreffen en de behoedzaam geraamde nog te verkrijgen verkoopopbrengsten aanmerkelijk zijn hoger dan de behoedzaam geraamde nog te maken laatste kosten. Hierbij dienen de nog lopende risico's binnen de exploitatie in acht te worden genomen

De gekozen systematiek sluit in onze ogen aan bij het voorzichtigheidsbeginsel zoals voorgeschreven door de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Wij hebben begrepen dat de actualisatie van de nota grondbeleid heeft plaatsgevonden. Het geactualiseerde normenkader is in februari 2010 door de Raad vastgesteld.

Naleving subsidievoorwaarden moet verbeterd worden

De gemeente Zandvoort heeft de afgelopen jaren meerdere subsidies ontvangen voor, onder andere, infrastructurele werken. Bij het ontvangen van een subsidie ontvangt de gemeente ook altijd een beschikking aangevuld met de subsidieverordening van de verstrekkende instantie met hierin de specifieke subsidievoorwaarden.

Bij het afrekenen van de subsidie dient er een financiële eindverantwoording te worden opgemaakt en te worden voorzien van een accountantsverklaring. Wij hebben het afgelopen jaar een groot aantal verklaringen bij de verschillende financiële eindverantwoordingen verstrekt en hebben geconstateerd dat de gemeente aan de voorkant niet altijd de nodige maatregelen heeft getroffen om zorg te dragen dat ook het gehele subsidiebedrag behouden mag worden.

Een belangrijk aspect hierbij is dat de gemeente moet kunnen aantonen dat de verantwoorde kosten in de financiële eindverantwoording ook daadwerkelijk betrekking hebben op het project waarvoor de subsidie is ontvangen. Hierbij kan als voorbeeld gedacht worden aan het toerekenen van interne uren.

Doordat in het proces, met name aan de voorkant van dit proces, onvoldoende aandacht is voor de interne beheersing op het voldoen aan subsidievoorwaarden, kan dit er toe leiden dat er subsidiegelden terugbetaald moeten worden. Dit heeft in 2009 plaatsgevonden voor het project ISV. Daarom adviseren wij u om bij huidige en nog te ontvangen subsidies een screening (vooraf) te maken van de volgende zaken:

- Identificatie van de subsidie-eisen;
- Inrichting van de administratie om zichtbare registratie van projecten op orde te krijgen;
- Bij subsidies waarbij interne uren gedeclareerd mogen worden dient er een aparte urencode te worden aangemaakt om de uren inzichtelijk en toegerekend te krijgen;
- Interne toetsing van de naleving van subsidie-eisen.

Wij hebben begrepen dat de organisatie inmiddels is gestart met het treffen van maatregelen om de beheersing ten aanzien van de subsidiegelden te verbeteren.

Bevindingen uit voorgaande jaren zijn opgepakt

Wij zien dat een groot aantal van onze aanbevelingen vanuit voorgaande in 2009 door de organisatie zijn opgepakt. In 2009 is een afzonderlijk interne controleplan Wmo" opgesteld. Dit interne controleplan gaat in op alle aspecten zoals wij deze voorgaand jaar aanbevolen hebben en geeft een stapsgewijze invulling van de te doorlopen werkzaamheden voor de interne controlemedewerker. De uitgevoerde werkzaamheden hebben conform dit interne controleplan plaatsgevonden. Ook de interne beheersing omtrent de volledigheid van de belastingopbrengsten is in 2009 verder aangescherpt. Dit zorgt ervoor dat de organisatie steeds beter grip krijgt op deze belangrijke opbrengststroom in de jaarrekening. In de managementletter over het boekjaar 2010 gaan wij nader in op de ontwikkeling van de interne beheersing en opvolging van oude aanbevelingen.

Wij hebben de benchmark interne beheersing uitgevoerd

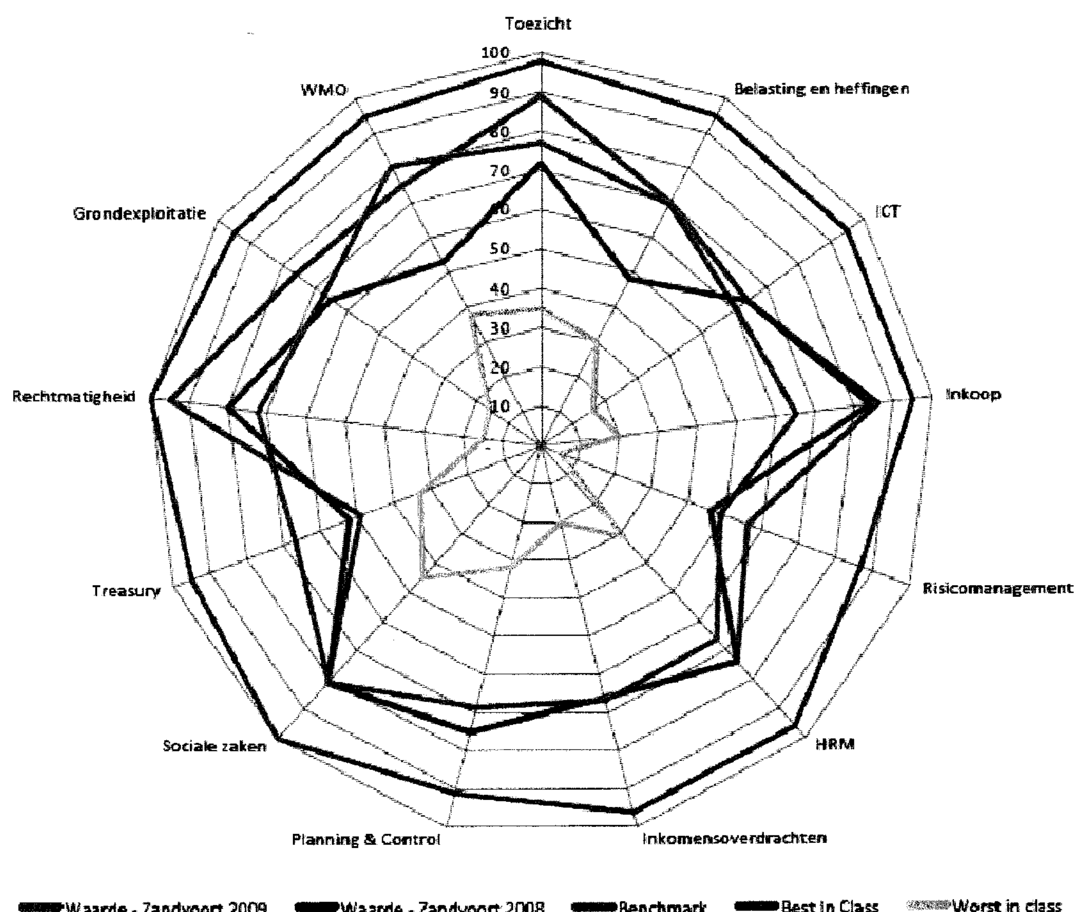
Om onze kennis nog beter beschikbaar te maken voor onze cliënten ontwikkelen wij jaarlijks onze benchmark interne beheersing, als onderdeel van onze controle. Op specifieke onderdelen hebben wij gemeente Zandvoort beoordeeld door middel van gerichte vragen. Door de organisatie zijn de vragenlijsten ingevuld en onderbouwd met documentatie. Op basis hiervan wordt per onderdeel de huidige stand van zaken van uw organisatie bepaald.

Het model is een momentopname en bedoeld om een **globale indruk** te geven van de interne beheersing en de mogelijke aandachtspunten op dit terrein. De uitkomsten hiervan en de ambities van gemeente Zandvoort op deze onderdelen zijn met de ambtelijke organisatie besproken. De benchmark is vooral bedoeld voor het **College** om de bedrijfsvoering verder aan te scherpen.

Hieronder vindt u de score van gemeente Zandvoort. Dit betreft de score ten tijde van de uitvoering van onze interim-controle over het boekjaar 2009. Wij willen benadrukken dat de benchmark niet uitgaat van **goed of fout** óf van **zwart of wit**. Het model is in eerste instantie bedoeld als discussiemodel.

De uitkomsten

Hieronder vind u de score over het boekjaar 2009 van de gemeente Zandvoort

Gedurende onze jaarrekeningcontrole hebben wij de uitkomsten van de benchmark vergeleken met onze andere gemeentecliënten. De paarse lijn geeft de score van gemeente Zandvoort ten tijde van de uitvoering van onze interim-controle (november 2009). Uit bovenstaand plaatje blijkt dat de interne beheersing binnen gemeente Zandvoort in ontwikkeling is.

Wij tekenen aan dat de toetsing en waardering op aanzienlijke onderdelen in het bijzonder formele facetten van beheersing en materiële werkzaamheid op segmenten genuanceerder kan liggen, denk hier bijvoorbeeld aan informele controles. Hierdoor geeft de score niet direct aan of een aanpassing of verbetering wenselijk is. Gemeente Zandvoort dient zelf ambities te bepalen. Lagere scores geven wel aan dat er aandachtspunten zijn in de formele interne beheersing, indien deze niet worden genivelleerd door een andere maatregel ontstaat een risico.

Zoals uit bovenstaande foto blijkt is de interne beheersing van de gemeente Zandvoort in ontwikkeling. Aanbevelingen vanuit voorgaande jaren zijn doorgevoerd wat zorgt voor een zichtbare formele verbetering van processen. Belangrijke verbeteringen betreffen de verdere professionalisering van de rechtmatigheid en beheersing van de belastinggelden.

Er zijn geen bijzonderheden ten aanzien van de geautomatiseerde systemen

Gemeente Zandvoort maakt gebruik van diverse informatiesystemen, uiteenlopend van specialistisch/ondersteunend tot veelomvattend/organisatiekritisch. Voor onze jaarrekeningcontrole willen wij zoveel mogelijk gebruik maken van de gegevens uit deze systemen. Als gevolg van onze controle aanpak en artikel 2:393 lid 4 BW besteden wij daarom aandacht aan de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die door middel van deze systemen plaatsvindt.

Vanuit onze werkzaamheden hebben wij enkele operationele bevindingen geconstateerd met betrekking tot uw geautomatiseerde systemen. Deze hebben wij onder de aandacht gebracht van het management van gemeente Zandvoort.

Bijlagen

Bijlage A: Controlebevindingen

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten. Hierin is opgenomen dat de accountant een goedkeurende verklaring afgeeft indien de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% en de onzekerheden minder zijn dan 3% van de totale lasten.

Hieronder volgt een overzicht van de door ons geconstateerde verschillen die door de gemeente zijn gecorrigeerd.

Overzicht van gecorrigeerde verschillen n.a.v. onze controle			
Omschrijving	*Fout of onzekerheid*	*Bedrag (€'000)*	*Resultaateffect (€'000)*
Reclassificatie Vergunningen LCD	Fout	184	0
Bouwvergunningen strandpaviljoen onjuist gewaardeerd	Fout	10	(10)
Egalisatiereserve parkeren	Fout	130	130
Vrijval schuld Gouw	Fout	75	75
Reclassificatie OHW LCD	Fout	812	0
Totaal van het effect op exploitatie			**195**

Bijlage B: Single Information, Single Audit

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SISA bij de jaarrekening 2009 van gemeente Zandvoort. Onze werkzaamheden hebben gevarieerd tussen het beoordelen van de interne beheersing en het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

1. Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling;
2. Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling;

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wel kunnen er verschillen ontstaan tussen bijlage en jaarrekening (bijvoorbeeld kasstelsel ten opzichte van baten- en lastenstelsel), omdat voor de indicatoren in de bijlage de wet- en regelgeving per specifieke uitkering leidend is. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidcontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld.

Voor de bevindingen uit ons controle gelden op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) zwaardere rapportagetoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit verslag van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van "bestedingen gedurende het jaar" wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 100.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringtolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het Ministerie van Binnenlandse Zaken rapporteren wij middels onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling:

	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
13	Onderwijs achterstandenbeleid niet-GSB (OAB)	nee	0	n.v.t.
27	Subsidieregeling aanpak zwerfafval	nee	0	n.v.t.
44B	Besluit Locatiegebonden subsidies 2005 (BLS)	nee	0	n.v.t.
50B	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	nee	0	n.v.t.
59B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	nee	0	n.v.t.
72	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)	nee	0	n.v.t.
74	Wet werk en bijstand (WWB)	nee	0	n.v.t.
75	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	nee	0	n.v.t.
76	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	nee	0	n.v.t.
78	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz 2004)	nee	0	n.v.t.
79	Wet Werkloosheidsvoorziening (WWV)	nee	0	n.v.t.
82	Participatiebudget	nee	0	n.v.t.
83	Schuldhulpverlening	nee	0	n.v.t.
94	Brede doeluitkering Centra voor jeugd en gezin (BDU CJG)	nee	0	n.v.t.